

Alisher Navoiy nomidagi
Toshkent davlat o'zbek tili
va adabiyoti universiteti

TASHENEV
UNIVERSITY

“Alisher Navoiy va XXI asr”

10-ULUSLARARO KONFERANSI

Toshkent-Shimkent, 2025-yil 6-fevral

“Әлішер Науаи және XXI ғасыр”

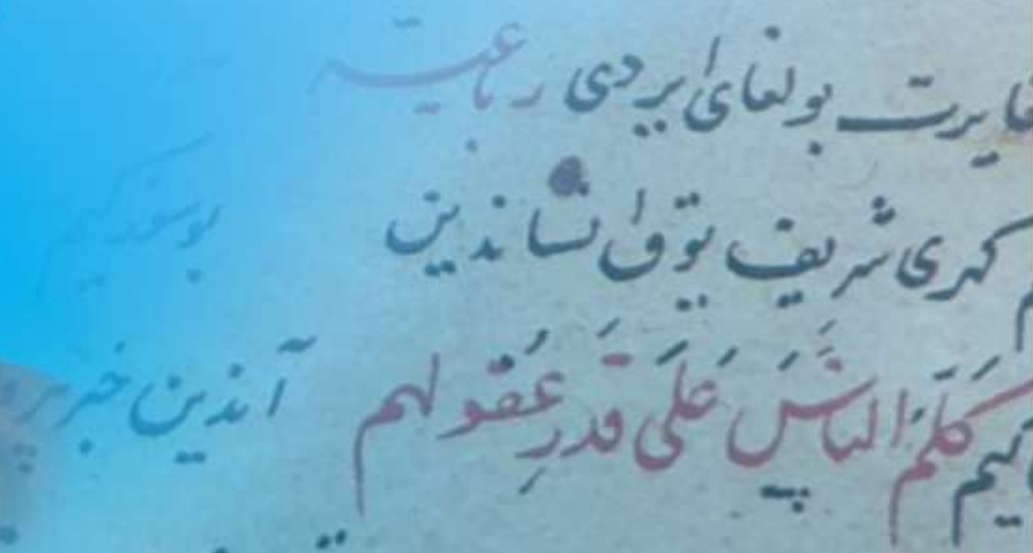
10- ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯ

Ташкент-Шымкент, 6 ақпан 2025 жыл

“Alisher Navo'i and the 21st century”

10th INTERNATIONAL CONFERENCE

Tashkent-Shymkent, February 6, 2025

**Alisher Navoiy nomidagi
Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti
Qozog'iston Respublikasi Jumabek
Tashenev nomli universitet**

«ALISHER NAVOIY VA XXI ASR»

**mavzusidagi 10-uluslararo konferansi
materiallari**

2025-yil 6-fevral

Toshkent – Chimkent – 2025

UO'K: 821.161.1=512.133

KBK: 83.3 (50')

A 51

Mas'ul muharrirlar:

Shuhrat SIROJIDDINOV,

filologiya fanlari doktori, akademik
Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili
va adabiyoti universiteti rektori

Kanat BAYBOLOV,

Jumabek Axmetuli Tashenev nomli universitet rektori,
texnika fanlari doktori, professor

Tahrir hay'ati:

Boqijon To'xliyev (O'zbekiston), Nurboy Jabborov (O'zbekiston), Parida Bayneeva (Qozog'iston), Kemal Yavuz Ataman (Turkiya), Yashar Qosim (Ozarbayjon), Islam Jemeney (Qozog'iston), Farhod Rahimiy (Eron), Sholpan Arzimbetova (Qozog'iston), Karomat Mullaxo'jayeva (O'zbekiston), Janna Botabaeva (Qozog'iston), Baxtiyor Fayzullayev (Tojikiston), Dilnavoz Yusupova (O'zbekiston), Nozliya Normurodova (O'zbekiston), Shahlo Naraliyeva (Qozog'iston), Ilyos Ismoilov (O'zbekiston), Azizullah Aral (Afg'oniston), Orzigul Hamroyeva (O'zbekiston), Ozoda Tojiboyeva (O'zbekiston)

Ushbu to'plamda "Alisher Navoiy va XXI asr" mavzusidagi 10-uluslararo konferansi materiallari jamlangan. To'plamda Alisher Navoiy adabiy-ilmiy merosining mumtoz adabiyotimizdagi o'rni va bugungi kun uchun ahamiyati, shuningdek, shoir ijodiga bog'liq holda matnshunoslik va tilshunoslik muammolariga doir ilmiy maqolalar o'rin olgan. Navoiyshunoslikning bugungi holati va istiqboli borasida muayyan tasavvur berishi uning ahamiyatini belgilaydigan omillardan biridir. Kitob filolog mutaxassislar, ilmiy tadqiqotchilar, magistrantlar va bakalavr talabalari hamda keng o'quvchilar ommasiga mo'ljallangan.

Mualliflar qarashi va asarlar nomlaridagi imlo tahririyat nuqtayi nazaridan farqlanishi mumkin.

**Әлішер Науаи атындағы Ташкент
мемлекеттік өзбек тілі мен әдебиеті университеті**

**Қазақстан Республикасы Жұмабек
Тәшенев атындағы университет**

«ӘЛІШЕР НАУАИ ЖӘНЕ XXI ҒАСЫР»

**тақырыбындағы 10-халықаралық
конференция материалдары**

2025 жыл 6 ақпан

Ташкент – Шымкент – 2025

ABROR HAYRATI

Ilyos ISMOILOV,

ToshDO'TAU dotsenti, filologiya fanlari doktori (O'zbekiston)

e-mail: ismoilovilyos891@gmail.com

10.52773/tsuull.conf.navoiy.2025/WCZW9268

Alisher Navoiy "Hayrat ul-abror" dostoni bilan o'zining buyuk "Xamsa"sini boshlaydi. Asar 1483-yil masnaviy yo'lida yozilgan bo'lib, 3988 baytdan iborat. Nizomiy Ganjaviyning "Maxzan ul-asror"iga javoban yozilgan, lekin Navoiy bu asarini yozishda Xusrav Dehlaviyning "Matla ul-anvor" va Abdurahmon Jomiyning "Tuhfat ul-abror" asarlaridan ham ta'sirlanganini qayd etadi. Dostonning muqaddimasi 21 bobdan, asosiy qismi 20 bobdan (20 maqolat va 20 hikoyatni o'z ichiga olgan), xotimasi esa 2 bobdan tarkib topgan. Doston jami 43 bobdan tashkil topgan.

Asar chuqur mazmunga ega bo'lib, uning mohiyatini ochishni nomini sharhlashdan boshlash lozim. Mavjud tadqiqotlarda asar nomi "Yaxshi kishilarning hayratlanishi", "Yaxshilar hayrati" tarzida izohlanadi. "Yaxshi kishilar" sifati, umuman olganda, "abror" atamasiga muvofiq keladi, ammo u o'ta umumiy mazmunga ega bo'lib, "abror" istilohi xoslangan va Navoiy nazarda tutgan maxsus ma'noni aniq ifodalay olmaydi. Asar nomining "Abrorlar hayrati" tarzidagi ifodasida ham "-lar" qo'shimchasi ortiqcha, chunki abror so'zining o'zi ko'plik shaklida. Doston nomining o'zbek tiliga mos ifodasi, aslida, "Abror hayrati" bo'lib, bundagi har ikki so'z maxsus termin bo'lgani bois alohida izohlanishi zarur.

"Abror" (ابرار) arabcha "barrun" (برّ) yoki "birrun" (برّ) fe'ldan hosil bo'lgan bo'lib, mazkur fe'l quyidagi lug'aviy ma'nolarni bildiradi: 1) izzat (hurmat) qiladigan bo'lmoq, odobli bo'lmoq, mehribon, oliyanob bo'lmoq; 2) dindor, taqvodor, xudojo'y, mo'min bo'lmoq; 3) bo'ysunmoq, itoat etmoq; 4) (qasamni, va'dani) bajarmoq, ustidan chiqmoq, unga rioya etmoq; (nimagadir) sodiq, ishonchli, vafodor bo'lmoq.

"Abror" mana shu fe'ldan hosil bo'lgan va ko'plik shaklidagi so'z hisoblanadi. Ya'ni "abror" so'zi lug'aviy jihatdan – odoblilar, oliyanoblar, taqvodorlar, itoat qiluvchilar, (va'dasiga) sodiqlar [2, 41 – 42], shuningdek, yaxshilar, ezgu xulq egalari kabi ma'nolarni anglatadi.

"Hayrat" (حيرت) ham arabcha "hayratun" (حيرة) fe'ldan hosil bo'lgan so'z bo'lib, bu fe'l "hayron bo'lmoq, tong qolmoq, tushunmay hayron bo'lib turmoq; qiyin vaziyatga tushib qolmoq" [2, 168] ma'nolarini bildiradi. Undan hosil bo'lgan "hayrat" so'zi esa *lol bo'lmoq, o'ziga nima bo'lganini tushunmay qolish, taajjubda qolmoq, hayronlik* ma'nolarini anglatadi.

Qur'oni karimda ham "abror" so'zi ayni ma'noda kelgan. Jumladan, Infitor surasining 13-oyatida abror so'zi "yaxshilar, taqvodorlar" ma'nosida zikr etilgan: "Albatta, yaxshilar (mo'minlar) ne'mat (jannat)dadirlar" [4, 437]. Ayrim hadislarida ham abror tushunchasi uchraydi. Sulamiydan keltirishlaricha, rasulalloh alayhissalom bir hadislarida "Peshin namozi – abror namozidur" deganlar [3, 40]. Bular mazkur ikki so'zning lug'aviy ma'nolari bo'lib, "Hayrat ul-abror" nomini an'anaviy tarzda "Yaxshi kishilarning hayratlanishi" deb izohlash aynan lug'aviy ma'noga tayanganini ko'rsatadi. Biroq, yuqorida qayd etganimizdek, doston nomidagi ikki so'z tasavvuf ta'limotida alohida istiloh bo'lib, so'zlarning aynan istilohiy ma'nolari doston mohiyatini tushunishga kengroq yo'l ochadi.

“Abror” atamasi soʻfiylar istilohida bir necha maʼnolarni ifodalash uchun ishlatiladi. “Hujviriyy aytdi: “Ular ham hal qiluvchi, ham tuguvchidirlar va Haq jalla jalallohu dargohining muhofizidirlar. [Ulardan] uch yuz nafarini ahyor deydilar, qirq nafarini abdol deydilar, yetti nafarini esa abror deydilar” [3, 40]. Sulamiyning Yahyo Muozdan keltirishicha, “Dunyo kishilariga gʻulomlar va kanizlar xizmat qiladilar, oxirat kishilariga esa abror va ahror” [3, 40]. Manbalarda qayd etilishicha, abror koʻproq oxirat gʻamini yeyuvchi, oxirat tadorigini koʻruvchi shaxslar, shu bois ular maqom nuqtayi nazaridan muqarrablar (Allohning doʻstlari, Allohga yaqin kishilar)ga nisbatan pastroq koʻrilgan va “Abrorning yaxshiliklari – muqarrablarning yomonliklaridir” [3, 40] (Aziziddin Nasafiy) deyilgan.

Shayx Najmiddin Kubro “Usuli ashara”da kamolotga eltuvchi yoʻllar haqida bunday yozadi: “Ollohga eltuvchi yoʻllarning adadi maxluqotning nafasleri qadar behisob. Biz izohlamoqchi boʻlgan yoʻl esa bu yoʻllarning eng oydini va eng mukammalidir. Yuqorida aytilganidek, bu yoʻllar koʻp boʻlsa-da, ularning hammasini uch asosiy guruhga birlashtira olamiz.

1. **Tariqi axyor:** ibodat va amali solih sohiblarining yoʻli. Bu yoʻlga kiruvchi soliklar roʻza, namoz, Qurʼon qiroati, haj qilish va shunga oʻxshash zohiriy ibodatlar bilan koʻproq mashgʻul boʻladilar. Bu yoʻl tariqi axyor deya ataladi. Bunday yoʻl va usul bilan uzoq vaqtdan keyin ruhni kamol toptirib, Haqqa yetishganlar bagʻoyat ozdir.

2. **Tariqi abror:** mujohada va riyozat sohiblarining yoʻli. Bu yoʻl soliklari esa goʻzal feʼl-atvorga ega boʻlish, koʻngilni tazkiya, qalbni tasfiya¹, yaʼni koʻnglini musaffolashtirish va botinini obod qilish, maʼmur etish uchun gʻayrat koʻrsatuvchi kishilardir. Tariqi abror deya maʼlum boʻlgan mazkur yoʻl bilan Haqqa qovushganlar avvalgi yoʻlga qaraganda koʻproq boʻlsa hamki, nodir hisoblanadi.

3. **Tariqi shutter:** bu ishq, jazba va muhabbat sohiblarining yoʻli. Va u ulugʻ Mavloga sayr-u sayohat qiluvchilarning tariqatidir. Bu yoʻlga suluk qilganlarning yoʻl boshidayoq erishgan martabasi boshqalarning suluk hayotlari soʻngida erishgan martabasidan koʻp karra yuksakdir” [53, 32 – 81].

Buyuk murshid Najmiddin Kubro tasnifidagi ikkinchi yoʻl – “tariqi abror” (abror yoʻli) biz oʻrganayotgan “abror” tushunchasining aniq soʻfiyona izohini oʻzida mujassam qilgani bilan eʼtiborli. Yaʼni abror kishilar ibodatdan ortib muntazam mujohada (nafsga qarshi kurash) qilishadi, shu yoʻlda riyozat chekishni odat qilishadi. Ular goʻzal xulq-atvor va qalb pokligiga intiladilar. Bunday axloqdagi kishilar maqom va Haqqa yaqinlik bobida axyorlardan ustun, lekin shutterlardan pastroq hisoblanadi. Abrorlik yoʻlidan yurib Haqqa yetganlar u qadar koʻp boʻlmasa-da, uchrab turadi. Taʼkidlash kerakki, Navoiy “Hayrat ul-abror” dostoni nomida abror atamasini qoʻllash orqali ayni mana shu toifa va ularning aʼmolini nazarda tutadi.

Doston nomidagi “hayrat” soʻzi ham tasavvuf taʼlimotida maxsus istiloh hisoblanadi. “Hayrat – ...soʻfiylar istilohida taammul, huzur va tafakkur chogʻida dilga kutilmagan holning yuzlanishi boʻlib, orif soʻfiyni taammul va tafakkur (davomiyligi)dan toʻsadi. ...Bir orif maʼrifat nima degan savolga javoban dedi: tahayyurdir², keyin ittisol³, keyin iftiqor⁴ va soʻngra hayrat” [3, 321]. Aniqroq qilib aytganda “Hayrat – orifning diliga tafakkur tufayli yuzlanuvchi nogahoniy holat boʻlib,

¹ Tazkiya va tasfiya — tazkiya: poklash, oqlashdir; tasfiya esa poklanish natijasida dilni ravshan toptirish.

² Hayratlanish, hayronlik.

³ Yetishish; visol.

⁴ Faqrlik, niyozmandlik.

shu zahoti uni mutahayyir⁵ qiladi. Mushohada va ma'rifat to'foniga tashlaydi, natijada (u) boshqa hamma narsani unutadi. Hayratning asli futuri sirdir. ...Tahayyur mahbub visoliga bo'lgan umid va izzat orolig'ida orifning diliga nozil bo'ladi" [3, 321].

Zunnun Misriy aytadi: "Haqning zoti borasidagi ilm jahldir va ma'rifatning haqiqati borasidagi so'z hayratdir..." [3, 323]. Boyazid Bistomiy deydi: "Yillar bu dargohda muqim bo'ldim, oqibatda ko'rganim hayrat bo'ldi va bizga nasib bo'lganlardan hayratdan o'zgasi qolmadi". Abusaid Xarroz aytadi: "Ma'rifat ahlining avvalgi maqomi iftiqor (bechoralik) tufayli yetishadigan tahayyurdir, keyingisi ittisol (yetishish) tufayli keladigan sururdir, keyingisi intiboh (ogohlik) tufayli yetishadigan fanodir, oxirgisi esa intizor (muntazirlik) tufayli yetishadigan baqodir" [3, 323].

Alisher Navoiy "Lison ut-tayr"da ham hayrat maqomi haqida maxsus yozadi. Dostonda hayrat vodiysi tasviri tavhid ta'rifidan keyin, faqr-u fano vodiysidan oldin keladi. Shoir bu faslda hayratni tavhid maqomini egallab, Haqqa yetishgandan keyin solikka yuzlanuvchi holat sifatida ta'riflaydi. Kishi hayrat maqomida bungacha kasb qilgan barcha narsasini, hatto, o'zini ham unutadi:

Harne kasb aylab edi tavhid aro,
Vodiyi tafrid ila tajrid aro.
Barchasi ondin bo'lur mahv-u adam,
Yo'qki hosil qilg'olikim o'zi ham [1, 237].

Hayrat oshiqning tilini gung-u lol etib, aqlini zoyil, hushini poymol qiladi. Hayrat uni barcha narsadan xorij qiladi, chunki u avvallari istagan narsasiga erishadi va erishganining ta'sirida qoladi. Oshiq erishgan darajasi va undan tuygan "visol huzuri" tufayli kecha va kunduzni, o'ngi va tushini farqlay olmaydigan holga tushadi:

Foniy erkanni-yu boqiylik'ni ham,
Mast erkanni-yu soqiylik'ni ham [1, 237].

Hayrat oshiqni shu ko'ygacha soladiki, oshiqning avvalgi mushohadakorligi va qat'iyatidan asar ham qolmaydi, hatto, oshiq o'zining oshiqlikini biladi, ammo kimga oshiqlikini aniq ayta olmay tong qoladi:

Derki oshiq erkonimni tonglomon⁶,
Kimga erkanni-yu lekin onglamon [1, 238].

Muxtasar aytganda, "hayrat – solikni nochorlik va sargashtlikka soluvchi, asosan taammul va tafakkur vaqtida yuzlanuvchi nogohoniy holatdir. Goho shunday bo'ladiki, ishtiyoq va talab avjida dilni maqsadga yetishishdan to'sadi, solik tavhid va tafakkur maqomida shu darajaga yetadiki, fikri va aqli haqiqat darkidan butunlay o'jiz qoladi, mushohadalari tufayli hayratga tushadi hamda qattiq sargashtlik, lol qolishga duchor bo'ladi" [3, 323 – 324]. Ayrim so'fiylar hayratni solik taammuli va tafakkurining natijasi deb ham bilishadi. Agar bu holatning Navoiy talqinida tavhiddan keyin yuzlanishi e'tiborga olinsa, uning darajasi naqadar yuksak ekanligi oydinlashadi.

Yuqorida "Hayrat ul-abror" dostoni nomidagi har ikki so'zning ham lug'aviy, ham istilohiy ma'nolarini ko'rib chiqdik. Navoiy bu nomni o'z asari uchun maxsus tanlab olgani nazarda tutilsa, u mazkur so'zlarning istilohiy ma'nolarini nazarda tutgani oydinlashadi. Xullas, "Hayrat ul-abror" degan nom *abrorning, ya'ni go'zal xulq-atvorga va qalb pokligiga riyozat bilan intiluvchi kishilarning haqiqat sirlari, mohiyat kashfidan tuygan hayrati* ma'nosini anglatadi. Navoiyning ushbu ijodiy niyati doston

⁵ Hayratda qolgan, hayron.

⁶ Tonglamoq – ajablanmoq, tong qolmoq, hayron bo'lmoq.

debochasidanoq ochiq seziladi, jumladan, ko'ngilning uch hayrati haqidagi maxsus fasllar buning yorqin isboti bo'la oladi.

Alisher Navoiyning bu dostonida yozganlari, bir tomondan, go'zal axloq va qalb pokligiga intiluvchi toifaning mohiyat kashfidan tuygan hayratlarini badiiy ifodalasa, boshqa tarafdin, kishilarni abrordek bo'lishga undaydi, Haqning asrorini, olamning mohiyatini idrok etishga chorlaydi. Shu bois ham dostonning asosiy qismini tashkil etuvchi XX bobda abror toifasi egallashi va saqlanishi lozim bo'lgan xulq-atvor to'g'risida so'z boradi. Ulug' shoir abror va hayrat atamalari anglatgan ma'nolarni poetik talqin etish orqali insoniyatni ezgulikka, ko'ngil pokligiga, botin obodligiga targ'ib etadi. Bu boradagi nazariy qarashlarini ajoyib hikoyatlar orqali badiiy dalillaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Алишер Навоий. Лисон ут-тайр. МАТ. 20 томлик. 12-т. – Тошкент: Фан, 1996.
2. Ан-на'им-ул-кабир. Арабча – ўзбекча луғат. Тузувчилар: О.Носиров ва бошқалар. – Наманган: “Наманган” нашриёти, 2014.
3. Guharin Sayyid Sodiq. Sharhi istilohoti tasavvuf. J. 1. – Tehron: Zavvor, 1380 (h.).
4. Қуръони карим (маъноларининг таржимаси). Таржима ва изоҳлар муаллифи Абдулазиз Мансур. – Тошкент: Тошкент ислом университети, 2001.
5. Шайх Нажмиддин Кубро. Тасаввуфий ҳаёт (Таржимон ва нашрга тайёрловчилар: Иброҳим Ҳаққул, Азиза Бектош). – Тошкент: Моварауннахр, 2004.

ALISHER NAVOIY MUSTAZODIGA BOG'LANGAN MUXAMMAS HAQIDA

Amonov Shermuhammad Normurotovich,

TDO'TAU dotsenti, filologiya fanlari doktori

amonovshermuxammad@navoiy-uni.uz

Abdulhaq Rahimi

Saripul yuksak o'quv muassasasi

O'zbek tili va adabiyoti bo'limi o'qituvchisi (Afg'oniston)

10.52773/tsuull.conf.navoiy.2025/JAAZ1966

Annotatsiya. *Mustazod o'ziga xos lirik janr sifatida o'zbek adabiyotida alohida o'ringa ega. Turkiy adabiyotda dastlabki mustazodlar Hofiz Xorazmiy, Gadoiy, Alisher Navoiy ijodida uchraydi. Ogahiy bu janr yuzasidan o'ziga xos yangilik kashf etgani ma'lum. XIX asr oxiri – XX asr boshlarida Xivada yashab, ijod etgan shoir Ahmad Tabibiy Navoiy, Munis, Ogahiy kabi ijodkorlar mustazodlariga muxammaslar bog'lagan.*

Ushbu maqolada mustazod janri va Ahmad Tabibiyning Alisher Navoiy mustazodiga yozgan muxammasi yuzasidan ayrim mulohazalar bayon qilingan.

Калит сўзлар: *Alisher Navoiy, Ahmad Tabibiy, mustazod, fors adabiyoti, turkiy adabiyot, matn.*

ABOUT THE QUESTION RELATED TO ALISHER NAVAIY'S AUTHORITY

Abstract. *This article examines the mustazad as a distinctive lyrical genre within Uzbek literature, highlighting its unique significance. The earliest masters of this genre can be traced in the works of figures such as Hafiz Khorezmi, Gadoi, and Alisher Navoi. It is well-documented that Ogahi introduced a distinctive innovation to this genre. The poet Ahmed Tabibiy, active in Khiva during the late 19th and early 20th centuries, was deeply influenced by the works of prominent*

MUNDARIJA CONTENTS	
Shuhrat SIROJIDDINOV. Turkiy dunyo hamkorligining mustahkam asosi Туркі әлем ынтымақтастығының мықты негізі	7
Қанат БАЙБОЛОВ. Екі халық арасындағы бауырлық пен достық рәмізі Ikki xalq qardoshligi va do'stligi simvoli	11
I SHO'BA. ALISHER NAVOIY ADABIY MEROSINING JAHON TAMADDUNIDA TUTGAN O'RN SECTION I. THE PLACE OF ALISHER NAVAII'S LITERARY HERITAGE IN WORLD CIVILIZATION	
Boqijon TO'XLIYEV. Nasimiy va Navoiy nazmi – badiiy tafakkurning yangi bazmi	15
Islam JEMENEY. Әлішер Навои	23
Yashar QOSIM. Dohiy Alisher Navoiyning ulug' izdoshi (Muhammad Fuzuliy sheiriyatida poetik in'ikos tarzining o'ziga xosligi)	35
Qodirjon ERGASHEV. Renessans adabiyotida etologik janr taraqqiyoti	42
Əlimuxtar MUXTAROV. Nizami Gencevi ve Alishir Navai'nin tür ruhu eserlerinin ve araştırmacılarının gözü ile	47
Roviyajon ABDULLAYEVA. Alisher Navoiy fenomeni yoxud Navoiy ijodining olamshumul ahamiyati	52
Насриддин НАЗАРОВ. Гуманизм и креативность в творчестве Наваи как фактор обеспечения связей между народами Евразии	60
Burobiya RAJABOVA. O'zbek navoiyshunoslari Jomiy haqida	67
Karomat MULLAXO'JAYEVA. Abdurahmon Jomiy va Alisher Navoiy g'azallarida Yusuf (a. s.) siymosining badiiy talqinlari	77
Tozagul MATYOQUBOVA. Sharq adabiyotining yetuk tadqiqotchisi	82
Nosir JO'RABOYEV. Ikki turkman hukmdori ijodi va Alisher Navoiy	87
Молдасанов Е.М., АБДУВАЛИТОВ Н.Б. Әлем әдебиетінің асқар шыңы (Әлішер Науаидың 584 жылдығына орай)	95
Hulkar HAMROYEVA. Alisher Navoiy ijodida san'at talqini	99
Злиха ЖАНТАСОВА. Шығыс әдебиетінің қазақ фольклорындағы көрінісі	103
Sherxon QORAYEV. Alisher Navoiy Badaxshon shohi va shoir Sulton Muhammad La'liy ijodi tadqiqotchisi (Navoiy va uning zamondoshlari tazkiralari ma'lumotlari asosida)	109
Ahmad AKHLAQUE, Asror Allayarov. Alisher Navoi's creative works: a scientific exploration	115

Fayzulla ISKANDAROV, Dostonjon Tojiev. “Alisher Navoi international award”: establishment and historical significance for the turkic world	118
Diyora ABDUJALILOVA. Alisher Navoiy va Yahyobey Toshlijali dostonlarida shayx va avliyolar timsoli	124
Orifjon OLIMJANOV. Alisher Navoiy va Lorendeli Hamdiy “Layli va Majnun” dostonlari kompozitsiyasiga doir	131
II SHO‘BA. NAVOIY NAZMIY, NASRIY VA ILMIY MEROSINI O‘RGANISH MASALALARI SECTION II. ISSUES OF STUDYING NAVAIY'S POETRY, PROSE AND SCIENTIFIC HERITAGE	
Nurboy JABBOROV. Alisher Navoiy “Tarixi anbiyo va hukamo” asarining siyarnoma turkumida tutgan o‘rni	136
Nusratullo JUMAXO‘JA. Navoiyning yigitlik lirikasiga mansub mustazodi	149
Maqsud ASADOV. Alisher Navoiy “Tanbeh”larining g‘oyaviy-badiiy xususiyatlari (“Mahbub ul-qulub” asari misolida)	155
Dr. Kemal Yavuz ATAMAN. Ali Şir Nevaî beyitlerinde kulluk şuuru	160
Zuhriddin ISOMIDDINOV. Navoiyning “qaychi” g‘azali	165
Baxtiyor FAYZULLOYEV. Qo‘qon adabiy muhitida Navoiyga izdoshlik	170
Iqboloy ADIZOVA. Adabiy ta’sir va poetik tafakkurning yangilanishi	177
Nafas SHODMONOV, G‘iyosiddin SHODMONOV. Olti dostonida Odam Ato timsoli talqini	185
Faridaxon KARIMOVA. Xorazm adabiy muhitida debochanavislik an’analari	193
Islomjon YAQUBOV. O‘zaro ta’sir, ijodiy mushtaraklik va o‘ziga xoslik	200
Shavkat HAYITOV, Gulshod SHOYIMOVA. Alisher Navoiyning nabotot va hayvonot olamiga munosabati	205
Obidjon KARIMOV. Alisher Navoiy irfoniy olamining yangicha talqini	212
Gulbahor ASHUROVA. O‘zbek ayol shoiralari ijodida Alisher Navoiy obrazi tasvirlari	216
Qo‘ldosh PARDAYEV. Navoiy g‘azallariga Muqimiyning nazira va taxmislari	221
Ilyos ISMOILOV. Abror hayrati	226
Shermuhammad AMONOV, Abdulhaq RAHIMI. Alisher Navoiy mustazodiga bog‘langan muxammas haqida	229
Zilola AMONOVA, Shahlola SAFAROVA. “Farhod va Shirin” dostonidagi na’t boblarning manbalari va badiiyati	235
Abdulhamid QURBONOV. Badiiy matn va tasviriy vositalar mutanosibligi	242
Muqaddas TOJIBOYEVA. Abdulla Qodiriy romanlarida Alisher Navoiyga izdoshlik masalalari xususida	248
Orzigul HAMROYEVA. Radifning bayt kompozitsiyasidagi o‘rni	252

Ma'rifat RAJABOVA. Xalq maydon kulgi san'ati belgilarining Navoiy ijodidagi ko'rinishlari	256
Nodira SOATOVA. "Farhod va Shirin" dostoni – an'ana takomili, taraqqiysi hamda sintezi sifatida	260
Umida RASULOVA. "Alisher Navoiy" romanida obraz poetikasi	266
Marg'uba ABDULLAYEVA. Yetti sayyora: badiiy talqin va ilmiy dunyoqarash	269
Sohiba UMAROVA. Suyuma G'aniyeva – navoiyshunos	273
Zuhra MAMADALIYEVA. Alisher Navoiy "Xamsa"sida mirrix obrazining majozilik xususiyatlari	277
Aziz RAJABIY. Alisher Navoiy g'azallarining ohang jilolari (Yunus Rajabiy musiqiy merosi misolida)	282
Zarif QUVONOV. "Hayrat ul-abror"ning yangi tadqiqatlari xususida	286
Farruxbek ABDALIYEV, Gulnoza OSMANOVA. "Xamsa"da "kampir" obrazi talqini	290
Nafisa RAXMANOVA. Ramziy-majoziy obrazlar ta'vili haqida mulohazalar	293
Kamola ULUG'MURODOVA. Navoiy nazmida Layli obrazining badiiy talqini	299
Mavluda ORTIQOVA. Alisher Navoiyning "Nasoyim ul-muhabbat" asarida valiylarga xos sifatlar talqini	303
Jamila EISAR. Alisher Navoiyning she'riyatida oyina timsolining talqini ("G'aroyib us-sig'ar misolida")	308
Azizbek TOSHPO'LATOV. Alisher Navoiyga izdoshlik: Ahmad Tabibiy taxmislari	313
Sevara PARMONOVA. Tasavvufiy tazkiralari va Alisher Navoiy asarlarida Ibrohim Adham nomining zikr etilishi	318
III SHO'BA. ALISHER NAVOIY ASARLARINING MANBALARI VA MATNIY TADQIQI SECTION III. SOURCES AND TEXTUAL RESEARCH OF ALISHER NAVAI'S WORKS	
Dilnavoz YUSUPOVA, Umedullo MAHMUDOV. Alisher Navoiyning "Munshaoti Abdulloh Marvorid"dan o'rin olgan forsiy maktublari xususida	323
Manzar ABDULXAYROV. Alisher Navoiyning "Farhod va Shirin" dostoni tabdillari tahlili	330
Dr. Farhad RAHIMI. Senglah Sözlüğünün Feraği Düzeltmeleri ve Feraği'den Yanlış ktarmaları Üzerine	335
Gholamreza RAZMI. Özbekistan'da yayimlanmış iki Hayretü'l-ebrar'in tashih edilmiş metnindeki hatalarin sebeplerine bir bakiş	352
Altay NOORULLAH. Navoiy asarlarida tinish belgilarining yanglish ishlatilishi	365

Sevda BEHESHTI. Navai's Poetry as Reflected in Miniature Paintings (A study of Illustrated manuscripts preserved in Iranian collections)	376
Oysara MADALIYEVA. Alisher Navoiyning dastlabki ikki devoni Hamid Sulaymon nigohida	384
Dr. Siyamek HÜSSEYINALIZADE (Ergin Avşar). Amîr Alî Şîr Nevaî'nin şiirlerinde Şamanlığa aid Terimler ve ritüeller	395
Ozoda TOJIBOYEVA. Parij kulliyotidagi "Favoyid ul-kibar"ning matniy xususiyatlari	407
Husnigul JO'RAYEVA. Husayn Boyqaro – Husayniy adabiy merosining O'zbekistonda o'rganilishi	412
Dilnoza RUSTAMOVA. Alisher Navoiy toshbosma devonlaridagi ayrim g'azallar matnining qo'lyozma nusxalar bilan qiyosi	417
Erfan ESHGHÎNOUR. Fâni Divanındaki Avnî Divanından Tercüme Olunmuş Şiirler Üzerine	423
Lochinbek AHMADALIYEV. Po'latjon Qayyumiy tazkiralarda Alisher Navoiy faoliyatining yoritilishi	433
Dilnavoz SATTOROVA. Navoiy g'azallariga Sa'diy taxmislari	438
IV SHO'BA. ALISHER NAVOIY ASARLARINING XORIJIY TILLARGA TARJIMASI VA CHET ELLARDA O'RGANILISHI SECTION IV. TRANSLATION OF ALISHER NAVA'I'S WORKS INTO FOREIGN LANGUAGES AND STUDY ABROAD	
Hulkar HAMROYEVA, Shahlo NARALIYEVA, Ozodaxon MUSAYEVA. Qozog'istonda Mir Alisher Navoiy ijodining o'rganilishi	444
Abdulhay SOBIROV, Zamira DJURABAYEVA. "Muhokamat ul- lug'atayn" – turkiy xalqlar leksikasining so'nmas bulog'i	451
Münevver TEKCAN, Serpil Yazıcı ŞAHİN. Muhakamat al-lughatayn's literary and academic aspects.	455
Бермет ЗАКИРОВА, Дамилова НУРИЙЛА. Алишер Навоинин чыгармаларындагы тилдик каражаттар аркылуу студенттин кеп маданиятын өстүрүү	462
Nishonboy XUSANOV. "Hayrat ul-abror"dagi teonimlarning semantik va badiiy xususiyatlari	468
Mardon RAHMATOV. Qo'shma fe'l komponentlari inversiyasi	472
Rashid ZOHID. Hayot – firoq manzili	478
Shahlo HOJIYEVA. Alisher Navoiy badiiy kashfiyotlari – Cho'lpon estetik tafakkuri yangilanishi omili	482
Mo'minjon SULAYMONOV. Alisher Navoiy davrida isiriq solinganmi?	488
Abdumurod TILAVOV. Alisher Navoiy ma'naviy merosi va zamonaviy ta'lim	492
Nilufar RASULOVA. Alisher Navoiyning boqiy merosi jahon tillarida	497
Ozodaxon MUSAYEVA, Gulchehra SULTONOVA. "Muhokamat ul- lug'atayn" asaridagi turkiy fe'llar va omonim so'zlar tahlili	502

Iroda ISHONXANOVA. Alisher Navoiy hayoti va ijodining “Литература” darsliklarida aks etishi	505
Shahlo NARALIYEVA, Farrux ABDALIYEV. Hazrat Navoiy ijodida nutq madaniyati	514
АШИРОВА Т.К., КАРАЕВА Н.О., ЗАКИРОВА Б.А. Алишер Навоинин чыгармаларын санарип платформалар аркылуу жайылтуу	518
Dilorom YULDASHEVA, Shahlo NARALIYEVA. Alisher Navoiyning didaktik qarashlari	523
Komiljon ABDULLAYEV. Ta’lim tizimi bosqichlarida Alisher Navoiy hayoti va ijodini o’rgatishda fanlararo integratsiyadan foydalanish	527
Gulnoza YULDASHEVA, Sevinch UBAYDULLAYEVA. “Lison ut-tayr” dostonining ayrim morfemik xususiyatlari tahlili	531
Feruza DJUMANIYAZOVA. Alisher Navoiy ijodida milliy etnosport o’yinlari	534
Hamida JURAQOBILOVA. O’zbek she’riy matnlaridagi kognitiv metaforalarning fransuz tilida ifodalanishi	539
Abdug’ani NASRIDDINOV. Navoiyshunoslikda yangicha yondashuv	544
TEZISLAR ADABIYOTSHUNOSLIK	
AHMADOVA Shohsanam. Hofiz Xorazmiy va Alisher Navoiy ijodida zohid obrazi tasviri	550
ABDURAIMOVA Xafiza. Alisher Navoiy g’azaliyotida Doro obrazi talqinlari	553
ALIYEVA Sevinch. Anbiyolar haqidagi manbalarda Iso payg’ambar obrazi tasviri	556
ALMARDONOVA Aziza. Alisher Navoiy tarji’bandlarida dunyo ramzi	561
DEHQONOV Akramjon. Bir g’azal sharhi	564
DOLIMOV Shokir. «Hayrat ul-abror» dostoni sharhining rus tiliga tarjimai xususida	567
GAFUROVA Shaxnoza. Navoiy me’rojnoma baytlarida qo’llangan badiiy san’atlar	569
IBOTOVA Madina. Alisher Navoiy g’azallarida jon va ishq munosabatining badiiy ifodasi	572
MEYLIYEV Xudoyberdi. Navoiy va zamondoshlari asarlarida Mirzo Mironshoh saroyi adabiy muhiti va shoir Lutfulloh Nishopuriy ijodiy faoliyatining yoritilishi	576
MUQUMOVA Surayyo. “Nasoyim ul-muhabbat”: ism, xosiyat va xususiyat	579
NASRULLAYEV Elmurod, SIROJIDDINOVA Sevinch. Xalq og’zaki ijodida Navoiy timsoli talqini	581

NURULLAYEVA Hulkaroy, MAMADALIYEVA Madina. Alisher Navoiyning “Mahbub ul-qulub” asarini o’qitish bo’yicha ayrim mulohazalar	584
OLIMJONOV Davronbek. “Boburnoma” asarida tarixiy shaxslar tavsifi (Alisher Navoiy shaxsi misolida)	587
PARDAYEVA Nigora, PIRNAZAROVA Barno. Navoiy lirikasida kichik lirik janrlar	589
SHOMURODOV San’at. Alisher Navoiy va Husayn Boyqaro munosabatlari isajon sulton talqinida	593
TO’XTAMURATOV Furqat. Alisher Navoiy g’azaliga Muhsiniy tatabbu’si	596
TURDIYEVA Maftuna. “Layli va Majnun” dostonlari kompozitsiyasidagi ba’zi farqli jihatlar	599
UMAROVA Dildor. Alisher Navoiy asarlarida sukut go’zalligi ifodasi	602
UMAROV Sardorbek. Ma’rifatning haqiqati – hayratdir	604
YANGIBOYEV Shavkat. Ito haqida	607
TILSHUNOSLIK	
YULDASHEVA Dilorom. Alisher Navoiy asarlarida rang-tus ifodalovchi birliklar	611
AXMADJANOVA Malika. Alisher Navoiy va o’zbek tilining boyitilishi: ilmiy metodlar va uslublar	613
AKBAROVA Zulfizargul. Alisher Navoiy asarlarida qo’llanilgan antonimlik hosil qiluvchi “Ahl” komponentli lug’aviy birliklar tahlili	617
YUSUPOVA Dildora. Alisher Navoiy asarlarida qimmatbaho tosh nomlari	619
MUNDARIJA	622